

Riistan taloudellisen hyödyntämisen haasteet maanomistajien näkökul- masta

Eeva Pöntiö

Opinnäytetyö

Huhtikuu 2018

Matkailu-, ravitsemis- ja talousala

Restonomi (AMK), Palvelujen tuottamisen ja johtamisen koulutusohjelma

Ruoka- ja ravintolapalvelut

Tekijä(t) Pönttiö, Eeva	Julkaisun laji Opinnäytetyö, AMK	Päivämäärä Huhtikuu 2018
	Sivumäärä 26	Julkaisun kieli Suomi
		Verkojulkaisulupa myönnetty: x
Työn nimi Riistan taloudellisen hyödyntämisen haasteet maanomistajien näkökulmasta		
Tutkinto-ohjelma Palvelujen tuottamisen ja johtamisen koulutusohjelma		
Työn ohjaaja(t) Tommi Häyrynen		
Toimeksiantaja(t)		
<p>Tiivistelmä</p> <p>Opinnäytetyön tavoite oli selvittää riistan taloudellisen hyödyntämisen haasteita maanomistajien näkökulmasta. Tarkoituksena oli löytää vastaus siihen miksi riistan taloudellinen arvo jää Suomessa lähes hyödyntämättä.</p> <p>Tutkimus toteutettiin laadullisena tutkimuksena. Tutkimusaineisto kerättiin teemahaastatteluilla, joita tehtiin viisi kappaletta. Haastattelut tehtiin maanomistajille, ja haastattelut toteutettiin huhtikuussa 2018.</p> <p>Tutkimuksen tuloksista kävi ilmi, että maanomistajat kokevat haasteita riistankannan määrästä, ja alueiden koosta. Metsästysseurojen sekä maanomistajien ikääntyminen koetaan haasteena sekä mahdollisten metsävahinkojen kasvaminen metsästäjien lisääntyessä alueella. Myös joitakin lainsäädännöllisiä haasteita ilmeni riistan taloudellisen hyödyntämisen kannalta, kuten metsästyslainsäädännön rajoittamat metsästysajat.</p> <p>Tutkimuksen tulosten perusteella maaomistajien kokemiin haasteisiin voidaan kiinnittää huomiota sekä mahdollisesti ratkaista ne, jotta riistan taloudellinen hyödyntäminen olisi mahdollista. Tuloksista voidaan myös päätellä, että riistan taloudellisen arvon hyödyntämisestä on maanomistajien keskuudessa tietoa melko vähän, ja että maanomistajat tunnistavat taloudellisen hyödyn lähinnä riistan liha-arvona.</p> <p>Aiheen jatkotutkimuksena voitaisiin keskittyä palvelun tuottajien sekä metsästysseurojen kokemiin haasteisiin, sekä myöskin maanomistajiin eri puolilta Suomea. Jatkotutkimuksena voitaisiin myös ratkaista haasteet sekä kehittää esimerkiksi toimiva palvelupolku kaupallisen metsästyksen tapahtumille niin, että kaikki sidosryhmät hyötyvät toiminnasta.</p>		
Avainsanat (asiasanat)		
Elämystalous, metsien monikäyttö, riistatalous		
Muut tiedot (salassa pidettävät liitteet)		

Author(s) Pöntiö, Eeva	Type of publication Bachelor's thesis	Date April 2018
		Language of publication: Finnish
	Number of pages 26	Permission for web publication: x
Title of publication The challenges of the economic utilization of game from the landowners' perspective		
Degree programme Degree Programme in Services Management		
Supervisor(s) Häyrynen, Tommi		
Assigned by		
<p>Abstract</p> <p>The aim of the thesis was to clarify the challenges of the economic utilization of game from the landowners' perspective. The purpose was also to find out why the economic value of game remained almost exploited in Finland.</p> <p>The study was conducted as a qualitative research. The research material was collected by five theme interviews and interviewed persons were landowners. The interviews were conducted in April 2018.</p> <p>The results of the research showed that the landowners experienced challenges, such as the amount of the game and the sizes of the areas. The hunting companies' and the landowners' old age were also experienced as challenges, and also possible increasing damages to the forest when there are more hunters. There were also some legislation challenges regarding the economic exploitation of game, such as the hunting times limited by hunting legislation, for example.</p> <p>According to the results, the challenges that the landowners faced can be paid attention to, and possibly solve them, so that the economic utilization of game would be possible. It can also be deduced from the results that there is very little information about the economic utilization of game among the landowners, and that the landowners recognized only the value of meat as the economic utilization of game.</p> <p>Further research of this subject could be focused on the challenges that the service providers and the hunting company's experience, and also landowners from different areas of Finland. As further research the challenges could be solved and a service path could also be developed for commercial hunting events so that the operations would benefit all the stakeholders.</p>		
Keywords/tags (subjects) Experience economy, multipurpose forests, game industry		
Miscellaneous (Confidential information)		

Sisältö

1	Johdanto	3
2	Sidosryhmien roolit.....	4
3	Laadullinen tutkimus	5
3.1	Tutkimushaastattelu	6
3.2	Teemahaastattelu	6
4	Elämystalous.....	7
4.1	Metsien monikäyttö.....	9
4.2	Metsästysoikeus.....	10
5	Riistatalous.....	10
5.1	Riistanhoitotyö	11
5.2	Kaupalliselle metsästykselle on kysyntää	11
5.3	Riistatalouden mahdollisuuden Suomessa.....	13
5.4	Hirvieläimen arvo.....	14
6	Tutkimuksen toteutus ja tulokset	16
7	Johtopäätökset	20
8	Pohdinta.....	22
	Lähteet	24
	Liitteet.....	26
	Liite 1. Teemahaastattelujen haastattelurunko.....	25

Kuviot

Kuvio 1. Sidosryhmät ja roolit	5
--------------------------------------	---

1 Johdanto

Riistan taloudellista arvoa ja hyötyjä on tarkasteltu paljon viime aikoina. Aiheesta on järjestetty lukuisia keskustelutilaisuuksia ja seminaareja, sekä myös kirjoitukset alan lehdissä ilmentävät aiheen ajankohtaisuutta.

Keskiössä on siis riistan sisältämä arvopotentiaali. Tuoreen selvityksen mukaan hirvieläinmetsästyksen taloudelliseksi arvoksi on arvioitu 166 miljoonaa euroa metsästyskautta kohden (Wikström 2017). Riistan arvon määrittelyssä on keskitytty kahteen eri arvotekijään; riistan sisältämään liha-arvoon joka määrittelee lihan arvon markkinahinnan mukaan, ja elämysarvoon joka määrittelee puolestaan metsästysselämyksen taloudellisen arvon.

Kiinnostuin itse metsästyksestä noin vuosi sitten, ja olen suorittamassa metsästäjän tutkintoa tällä hetkellä. Isäni on metsästänyt koko ikänsä, ja olen itse ollut aina innokas liikkumaan luonnossa, ja eräiset harrastukset ovat olleet lähellä sydäntäni. Tästä lähti kiinnostus tehdä opinnäytetyö metsästysaiheesta.

Tässä työssä teoria koostuu elämystaloudesta, riistataloudesta ja metsien monikäytöstä. Nämä kolme aihealuetta sitoutuvat yhteen tässä työssä niin, että kaupallinen metsästys on osa elämystaloutta ja myöskin riistataloutta. Kaupallisen metsästyksen tapahtumissa luodaan asiakkaille elämyksiä, jotka ovat osa riistatalouden tulovirtaa. Riistatalous yhdistyy myöskin metsien monikäyttöön, riistan ollessa osa metsien moninaisuutta.

Hyödynnän tässä työssä myöskin Jyväskylän ammattikorkeakoulun ja Suomen riistakeskuksen Riistatalouden liiketoimintamallien aktivointihankkeen materiaaleja ja tutkimuksia.

Hirvieläimen kokonaisarvosta suurin osa on elämysarvoa. Kokonaisarvoa on mahdollista muuttaa tuloksi ja jakaa maanomistajien, metsästysseurojen ja palveluntuottajien kesken. Näin riistataloudesta on mahdollista löytää uusia tulonlähteitä ja työpaikkoja maaseudulle.

Pohjoismaisessa vertailussa Suomi on riistan taloudellisessa hyödyntämisessä paljon muita pohjoismaita jäljessä (Eklund 2017). Tarkkoja arvioita siitä kuinka paljon riistan

taloudellista arvoa pystytään tällä hetkellä tulouttamaan Suomessa, ei ole. Mikael Wikström Suomen riistakeskuksesta on arvioinut, että hirvieläinmetsästyksessä saatavasta lihasta ainoastaan muutama prosentti päätyy markkinoille (Wikström 2018).

Metsästyksessä ja riista herättävät eri sidosryhmissä voimakkaita tunteita. Suomalaisella metsästyskulttuurilla on pitkät perinteet, eikä riistan taloudellinen hyödyntäminen ole juuri kuulunut metsästyksen toimintakulttuuriin. Kuitenkin riistan sisältämä arvopotentiaali on suuri, sen osittaisella tulouttamisella voitaisiin luoda tulovirtoja metsästyksen eri sidosryhmille ja osaltaan edistää positiivisia vaikutuksia aluetalouteen. (Pellikka, Juutinen & Eskelinen 2016.)

Tämän opinnäytetyön tarkoitus on selvittää maanomistajien näkökulmasta mitkä ovat syitä, jotka koetaan haasteiksi riistan taloudellisessa hyödyntämisessä. Varsinainen tutkimuskysymys voidaan muotoilla seuraavasti: Mitkä ovat tekijöitä, jotka koetaan haasteiksi riistan taloudellisessa hyödyntämisessä maanomistajien näkökulmasta? Tutkimuksen tavoitteena on löytää vastauksia siihen, miksi riistan taloudellinen arvo jää Suomessa lähes hyödyntämättä.

2 Sidosryhmien roolit

Sidosryhmien roolit metsästyksen toimintaympäristössä ovat erilaiset. Metsästysoikeuden omistaa perinteisesti maanomistaja, joka on useassa tapauksessa vuokrannut metsästysoikeuden eteenpäin alueella toimivalle metsästysseuralle. Riista kuitenkin elää ja hankkii ravintonsa maanomistajan metsä- ja peltoalueilta. Maanomistaja siis viimekädessä päättää metsästyksestä omistamillaan maa-alueilla.

Metsästysseura toimii siis useassa tapauksessa metsästysoikeuden haltiana ja vastaa käytännön metsästyksen järjestelyistä, vaikkei juridisesti omista maa-alueita. Myös riistan hyödyntäminen ja hyödyntämisen tavat ovat pääsääntöisesti metsästysseuran päätettävissä.

Maanomistajien ja metsästysseuran roolit ovat osin päällekkäiset: osa maanomistajista kuuluu myös metsästysseuraan, toimijoiden joukossa on myös metsästäjiä, jotka eivät omista maata ja maanomistajia, jotka eivät metsästä. Tämä luo oman mielenkiintoisen asetelman riistan taloudellisen hyödyntämisen näkökulmasta.

Palveluntuottaja on usein erillinen toimija, joka vastaa itse kaupallisen metsästystapahtuman järjestämisestä ja sen myynnistä. Usein toimija on riista-alan yritys, jonka ansainta perustuu metsästys- tai kalastuselämyksen myyntiin. Käytännössä yritys siis vastaa koko palvelutapahtuman käytännön järjestelyistä ja hallinnoimisesta yhteistyössä metsästysoikeuden haltijan kanssa.

Sidosryhmät	Roolit
Maanomistaja	Omistaa metsästysoikeuden
Metsästysseura	Vuokraa metsästysoikeuden
Palvelun tuottaja	Myy ja järjestää kaupallisia metsästystapahtumia, yhteistyössä metsästysoikeuden haltijan kanssa

Kuvio 1. Sidosryhmät ja roolit

3 Laadullinen tutkimus

Laadullisen tutkimuksen tarkoituksena on saada ymmärrys ilmiöstä, eli toisin sanoen vastaus kysymykseen ”Mistä tässä on kyse?” Kvalitatiivista eli laadullista tutkimusta käytetään usein sellaisen ilmiön tutkimiseen, josta tietoa on hyvin vähän tai ei ollenkaan. Ilmiötä jolle ei löydy aikaisempaa tutkimusta tai valmista teoriaa selvitetään laadullisen tutkimuksen keinoin. (Kananen 2017, 32-33.)

Laadullisessa tutkimuksessa tutkitaan aina yhtä tapausta tai ilmiötä, toisin kuin kvantitatiivisessa eli määrällisessä tutkimuksessa tutkitaan yleensä useampaa tapausta tai suurempaa joukkoa. (Mts. 36.)

Aineistoa voidaan laadullisessa tutkimuksessa kerätä monilla erilaisilla keinoilla. Aineiston määrä ei ole ratkaiseva tekijä laadullisessa tutkimuksessa, toisin kuin kvantitatiivisessa tutkimuksessa. Laadullisen tutkimuksen aineistonkeruuvaiheessa ei pysyttyä laatimaan yksityiskohtaisia kysymyksiä, ja tutkimustulokset ovat vain tutkitun ilmiön kannalta päteviä. (Kananen 2017, 33.)

Kvalitatiivinen tutkimusote soveltuu tähän opinnäytetyöhön, koska aikaisempaa tutkimusta ei ole aiheesta tehty. Aineistoksi tähän tutkimukseen ei tarvita määrällistä

tietoa, vaan maanomistajien omia näkemyksiä, kokemuksia ja mielipiteitä. Kohderyhmänä ja haastateltavina ovat maanomistajat, koska maanomistaja päättää alueen metsästysoikeudesta.

Haastattelumenetelmänä on teemahaastattelu, koska tällä menetelmällä voidaan tutkia kaikkia yksilön kokemuksia, ajatuksia, uskomuksia ja tunteita.

3.1 Tutkimushaastattelu

Haastattelu on ainutlaatuinen tiedonkeruumenetelmä, koska siinä ollaan suorassa vuorovaikutuksessa tutkittavan kanssa (Hirsjärvi, Remes, Sajavaara 2009, 204).

Haastattelijalla on osapuoli, joka ei tiedä vastauksia, vaan tieto on haastateltavalla.

Haastattelu tapahtuu tutkijan aloitteesta, ja tutkija myös ohjaa keskustelua tiettyihin puheenaiheisiin. (Hyvärinen, Nikander & Ruusuvuori 2017, 47.)

Haastattelulla pyritään johonkin tiettyyn päämäärään, haastattelijalla on kysymyksiä ja ohjaa keskustelua, jotta saisi vastauksia ja tietoa tutkittavasta asiasta. Tutkimuksen tavoite ohjaa tutkimushaastattelua. Haastattelijan rooli on olla tiedon kerääjänä, ja haastateltavan rooli on olla vastaajana sekä tiedon antajana. (Mts. 47.)

Haastattelu voi myös tilanteesta riippuen olla enemmän kysymys- vastaus- tyyppistä toimintaa tai tavallista arkikeskustelua. Haastattelut ovat aina vuorovaikutustilanteita, riippumatta siitä ovatko ne avoimia tai strukturoituja. (Mts. 53-54.)

3.2 Teemahaastattelu

Teemahaastattelussa ei ole tarkkoja kysymyksiä, eikä kysymyksillä ole tarkkaa järjestystä vaan haastattelun aihepiiri ja teemat ovat tiedossa. Tärkeää teemahaastattelussa on, että kaikki teemat käsitellään haastattelun aikana. (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 2009, 208.) Teemahaastattelu ei ota kantaa siihen, kuinka syvälle aiheeseen mennään tai haastattelukertojen määrään (Hirsjärvi & Hurme 2000, 48).

Teemahaastattelurunko laaditaan ennen haastattelua ennakkokäsitysten perusteella. Haastattelu etenee yleensä yleisemmältä tasolta tarkempiin yksityiskohtaisempiin kysymyksiin. Teema- alueet ohjaavat haastattelua, ja teemoja takennetaan kysymyksillä. (Mts. 66.)

Uusia kysymyksiä ja teemoja saattaa nousta esiin haastattelun jälkeen, ja niitä voidaan täydentää seuraavaan haastatteluun. Haastattelut yleensä nauhoitetaan, minkä jälkeen ne puretaan litteroimalla. (Kananen 2017, 134-135.) Litteroinnin purkutasoja on kolme: sanatarkka, yleiskielinen ja propositiotaso (mts. 134-135). Sanatarkassa litteroinnissa kirjataan kaikki äännähdykset ja sanat. Yleiskielisessä litteroinnissa haastattelu muunnetaan yleiskielelle. Propositiolitteroinnissa kirjataan ylös ydinsanoma tai -havainto.

Analyysitekniikoita haastatteluille, kyselyille tai sekundäärisen aineiston tarkasteluun ovat luokittelu, teemoittelu ja tyypittely. Teemoittelulla ja tyypittelyllä aineistosta saadaan syvempää analyysiä. Jos aineiston keruu on toteutettu teemahaastatteluilla, on sitä melko helppo pilkkoa, koska haastattelun teemat jäsentävät aineistoa. (Tuomi & Sarajärvi 2012, 93.)

Teemoittelulla voidaan tarkoittaa sitä, että analyysivaiheessa tarkastellaan aineistosta nousevia piirteitä, jotka ovat usealle haastateltavalle yhteisiä. Nämä piirteet voivat pohjautua teemahaastattelun teemoihin ja odotettavaa on, että lähtökohta-teemat nousevat esiin. Analyysistä esiin nousevat teemat ovat tutkijan tulkintoja siitä, mitä haastateltavat ovat sanoneet. Epätodennäköistä on, että kaksi haastateltavaa vastaisi täysin samoilla sanoilla, mutta ilmaukset voidaan koodata samaan luokkaan. (Hirsjärvi & Hurme 2000, 173.)

4 Elämystalous

Elämystalous tuli ihmisten tietoisuuteen 2000- luvun alkupuolella. Uusien tavaroiden sijasta halutaankin elämyksiä. Palvelualallakin tulee erottua, ja palveluiden tulee jättää positiivinen muistijälki. Kokeminen on tärkeämpää kuin omistaminen. Ihmiset katuruvat rahan kuluttamista elämyksiin vähemmän kuin materiaan kuluttamista. Elämyksillä on suurempi todennäköisyys yhdistää meitä muihin ihmisiin (Elämystalous tulee - oletko valmis? n.d.)

Elämys on enemmän kuin vain hyvä palvelu tai kokemus, ja elämykset ovat tuotteistettavissa aivan kuten hyvät palvelutkin. Elämystuote on kokemus, joka on suunniteltu ja tuotteistettu asiakaslähtöisesti, ja se on räätälöitävissä asiakkaiden tarpeiden mukaisesti. Palveluissa on olennaista se, mitä asiakkaille tarjotaan, kun taas elämyksissä keskitytään siihen, miten ja millainen kokemus vieraille luodaan. (Palvelusta elämykseksi työkalut, n.d.) Kaupallisessa metsästyksessäkin kokemuksen tulisi olla räätälöitävissä asiakkaan mukaan, koska esimerkiksi asiakas voi olla metsästäjä, jolloin hän saa itse ampua saaliin. Asiakas voi kuitenkin olla myös henkilö, joka ei ole metsästäjä, mutta häntä kiinnostaa päästä mukaan jahtiin toisenlaisten elämysten toivossa, jolloin se on otettava huomioon elämyksen luomisessa.

Kilpailukykyinen elämys on aito ja aitouden lisäksi elämystuotteen elementtejä ovat yksilöllisyys, arjesta poikkeavuus, moniaistisuus sekä vuorovaikutus henkilöstön, asiakkaan ja tuotteen välillä. Hyvä elämys voi parhaimmillaan tuottaa myös henkilökohtaisia oppimiskokemuksia. (Palvelusta elämykseksi työkalut n.d.)

Palvelu ja elämys eroavat toisistaan muun muassa kokemuksen räätälöinnin, draamallisuuden ja teemoittelun kautta. Elämystuotteen ostajaa kohdellaan enemmänkin vieraana, kun taas palveluita tarjotaan asiakkaille. (Tarssanen 2009, 8.)

Matkailu tulee usein ensimmäisenä mieleen, kun puhutaan elämyksistä, etenkin elämykset liitetään ohjelmapalvelu- ja seikkailutuotteisiin. Elämystaloudessa on tarkoitus tarjota kaupallisia kokemuksia maailmanlaajuisilla markkinoilla toimialasta riippumatta. Elämystaloutta on kaikki vapaa-ajan kulutus. (Tarssanen 2009, 17.)

Palveluliiketoiminnassa laatu koetaan keskeisimmäksi kilpailutekijäksi, elämystaloudessa se, että kokemukset ovat aitoja näyttäytyy ratkaisevana kilpailutekijänä. Se että saadaan luotua aitoja kokemuksia edellyttää kuitenkin laadun huomioimista. (Tarssanen 2009, 17.)

Kaupallinen metsästys on elämystaloutta, koska kaupallisen metsästyksen tarkoituksena on luoda asiakkaille metsästykseen liittyviä elämyksiä ja kokemuksia. Saalista ei välttämättä saada, mutta jahtiin mukaan pääseminen ja metsästystapahtumiin osallistuminen, riistan jäljittäminen ja koirien työskentelyn seuraaminen luovat asiakkaalle aitoja metsästyselämyksiä. Varmastikaan moni, joka ei ole ennen ollut metsällä, ei osaa etukäteen sanoa mitä kaikkea metsästys pitää sisällään.

4.1 Metsien monikäyttö

Virkistäytyminen, marjastus, riistanhoito ja puuntuotanto ovat metsien monikäyttöä, eli metsien monikäytöllä tarkoitetaan metsien samanaikaista käyttöä ja hyödyntämistä erilaisiin tarkoituksiin. Hyödykkeet joita metsät tarjoavat voivat olla tavaroita tai myöskin palveluita. (Metsien monikäyttö n.d.)

Kestävä metsätalous on Suomen metsälainsäädännön perusta, jonka kolme osa-alueita ovat ekologinen, sosiaalinen ja taloudellinen kestävyys. Kaikki nämä osa-alueet ovat tasa-arvossa keskenään. (Mt.)

Käytännössä metsien monikäytöllä tarkoitetaan metsätalouden sosiaalista kestävyyttä. Tärkein metsien sosiaalisen kestävyuden keinoista on maanomistus, ja noin joka kahdeksas suomalainen omistaakin metsää. Suomessa jokamiehen oikeus takaa sen, että metsät ovat kaikkien käytettävissä. Jokamiehenoikeuden mukaan jokainen saa liikkua metsissä jalan, hiihtäen, ratsain tai polkupyörällä. Kaikissa suomen metsissä saa myös leiriytyä ja keräillä luonnonvaraisia kukkia, sieniä ja marjoja, lukuun ottamatta joitain luonnonsuojelualueita. (Mt.)

Jokamiehenoikeuksissa on myös rajoituksia kuten moottoriajoneuvoilla liikkuminen tai tulen teko ilman maanomistajan lupaa. Vahinkoa metsälle tai maanomistajalle ei saa aiheuttaa, eikä rauhoitettuja lajeja tai hakkuujätettä pidä keräillä. (Mt.)

Monet suomalaiset harrastavat metsäisiä harrastuksia hyödyntäen jokamiehenoikeutta, ja kaksi kolmesta suomalaisesta ulkoileekin metsissä viikoittain. Koska metsästys on sidottu maanomistukseen, metsästys on hyvin laajalle levinnyt harrastus. Metsästäjiä on Suomessa noin 300 000, ja iso osa heistä on naisia. Suomen 60 riistalajista taloudellisesti tärkein on hirvi. (Mt.) Metsästys ei kuitenkaan ole jokamiehen oikeutta, vaan luvanvaraista toimintaa. Saadakseen metsästää on suoritettava Suomen riistakeskuksen järjestämä metsästäjän tutkinto, sekä maksaa vuosittainen riistanhoitomaksu.

Metsät ovat Suomessa yksi työllisyyden ja tulojen lähde, ja näin ollen tärkeä osa kansantaloutta. Puuntuotannon lisäksi on noussut uusia tarpeita ja tavoitteita metsien käytön suhteen, kuten luontomatkailu ja virkistyskäyttö. Kaupunkimetsänomistajien määrä on lisääntynyt, ja tämä suuntaa ylläpitämään muitakin metsien hyötyjä. Tämä

tarkoittaa sitä, että erilaisten intressiryhmien määrä kasvaa, joten myös sidosryhmien väliselle yhteistyölle, osallistavalle päätöksenteolle ja yhteensovittamiselle olisi tarvetta. (Metsien monikäyttö n.d.)

4.2 Metsästysoikeus

Suomessa metsästysoikeus kuuluu maanomistajalle, kuitenkin he yleensä vuokraavat maansa paikalliselle metsästysseuralle, jolloin alueen metsästyksestä päättää seura. Maanomistaja voi myös itse antaa luvan metsästää maillaan, jos maita ei ole vuokrattu seuralle. Metsästysseurat myyvät myös vieraskortteja, eli metsästyslupia jonka ostettua pääsee metsästämään seuran alueille. Jotta voitaisiin varmistaa, että kantojen verotus tapahtuu kestävästi, vieraskortin saamisen oletuksena on yleensä, että seuran jäsen toimii vieraan isäntänä, ja saalis menee hänen saaliskiintiöstään. (Metsästäjän opas 2017.)

Jokaisella riistanhoitomaksun maksaneella metsästäjällä on oikeus hyödyntää metsähallituksen metsästysalueita, eli valtion maita. Metsästämistä varten on hankittava erälupa, jos henkilön kotikunta ei sijaitse metsästyslain 8§ määritettyjen pohjoisen Suomen kuntien alueella. Suurin osa Metsähallituksen alueista sijaitsee pohjoisen Suomen alueella. (Mts.)

5 Riistatalous

Riistaeläinten metsästys ja hoito, sekä niihin liittyvä ravinnon, tuotteiden ja palveluiden tuotanto on riistataloutta. Riistatalous on myös yksi osa biotaloutta. Riistatalous voisi olla myös rahataloutta ja sen piirissä tapahtuvaa elinkeino- ja yritystoimintaa (Metsästyksen ja riistanhoidon arvo 2017).

Jo Suomen historiassa erätalous on ollut tärkeä tulonlähde. Metsästys ja sen tuottama hyvinvointi ovat edelleen tärkeä osa Suomalaista elämänmuotoa. (Riistatalous 2017.)

5.1 Riistanhoitotyö

Suomalaiseen riistatalouteen kuuluu hyvät tiedot riistakannoista sekä -saaliista, tiedot kerätään niin että metsästäjät suorittavat vakioituja riistalaskentamuotoja hyödyntäen talkootyötä, ja luonnonvarakeskuksen asiantuntijat käsittelevät aineiston. Suomalainen riistatalous perustuu tutkittuun tietoon, ja riistaan liittyvät hallintopäätökset voidaan tehdä laajan ja ajantasaisen tutkimustiedon perusteella. Riistatieto antaa hyvät mahdollisuudet siihen, että metsästys on kestävä ja hallittua. Riistalajien hoitosuunnitelmat ovat myös osa suomalaista riistataloutta ja ne laaditaan Suomen riistakeskuksessa, maa- ja metsätalousministeriön ohjauksessa (Riistatalous 2017.)

Suurin osa metsästäjistä tekee myös ympäristön- ja riistanhoidon työtä metsästästä harrastaessaan. Riistanhoitoa on kosteikoiden hoitaminen ja ylläpitäminen, hirvieläinten ruokinta talvi aikaan, pienpetojen loitolla pitäminen ja erilaisten riistaeläinten kantojen seuraaminen (Korvenranta 2016.)

Riistan aiheuttamien vahinkojen torjunta kuuluu myös riistatalouteen, esimerkiksi hirvieläimet aiheuttavat vahinkoja maa- ja metsätaloudelle sekä liikenteelle. Maa- ja metsätalousvahingot, joita on aiheutunut maanomistajille, korvataan metsästäjiltä kerätyistä pyyntilupamaksuista. Myös Suomen riistakeskus auttaa vahinkojen torjunnassa (Mt.) Riistatalouden liiketoimintamallien aktivointihankkeessa on arvioitu hirvieläimen taloudellista arvoa, jonka tulouttamisen myötä maanomistajat pystyisivät myös kattamaan hirvieläinten aiheuttamat vahingot. (Wikström 2017).

5.2 Kaupalliselle metsästykselle on kysyntää

Kaupallinen metsästys on myös noussut esiin osana riistataloutta, ja se tarjoaa myös metsästysseuraan kuulumattomille metsästäjille uusia mahdollisuuksia metsästysharrastuksen parissa. Tärkeää ja oleellista metsästyksessä on, että se on kestävä ja eettistä ja tapahtuu nämä seikat huomioon ottaen. (Korvenranta 2016). Myös kaupallinen metsästys tapahtuu näiden periaatteiden puitteissa.

Metsästysharrastus perustuu lähinnä metsästysseuratoimintaan, kuitenkin useat metsästystä harrastavat asuvat kaukana jahtimaistaan, eikä metsästysseuraankaan ole välttämättä helppoa päästä. (Metsäriistan elinympäristöjen hoito tuottaa elämyksiä, ruokaa ja liiketoimintaa 2014.) Tämä johtuu usein jahtimaiden pienuudesta ja kannan vähäisistä määristä mikä tarkoittaa sitä, että seuran näkökulmasta porukkaan ei mahdu uusia jäseniä. Monet metsästäjät, jotka eivät kuulu seuraan haluaisivat harrastaa metsästystä ilman seuratoimintaa. Tälle ryhmälle sopiikin kaupallisen metsästyksen palvelut, esimerkiksi viikonloppujahdit. Suomeen tarvitaan riistanhoitoyrittäjiä tuottamaan palveluja, joilla mahdollistettaisiin uusiutuva riistaluonnonvara maaseuduille. (Mt.)

Riistanlihan kysyntä on kasvussa

Riistanliha sopii pinnalla oleviin ruokatrendeihin, sillä se on eettistä, lähituotettua ja myös ilmastofiksua. Siltikään kotimaista riistalihaa ei markkinoille juurikaan saada ja määrät ovat hyvin vähäisiä, riistalihaa tuodaan sen sijaan muun muassa Uudesta Seelannista, Virosta ja Ruotsista. Näistä maista riistalihaa tuotiin vuonna 2016 jopa 1,34 miljoonaa kiloa joka oli arvoltaan 7,8 miljoonaa euroa. Suomalaiset haluaisivat ostaa suomalaisia tuotteita, myös hirvenlihaa, mutta tällä hetkellä kotimaan tarjonta ja nykyiset riistamäärät eivät riitä kattamaan kysyntää. Hirvenlihan keskimääräinen arvo vuonna 2016 oli Suomessa noin 9,10 euroa luulliselta kilolta. Hirvieläinten liha- arvo oli yhteensä noin 66 miljoonaa euroa viime metsästyskaudella. (Häyrynen & Wikström 2017.)

Jotta Suomalaista riistalihaa saataisiin enemmän kuluttajien käyttöön, tarvittaisiin lisää riistaa, sekä yritystoimintaa riistanhoidon parissa ja myös tulonjakoa maanomistajien kanssa. Ammattimainen riistanhoito tarkoittaa riistan ruokintaa, kasvatusta sekä mieluisan elinympäristön rakentamista riistalle. Riistakannat pitäisi saada kasvaamaan, jotta niistä riittäisi metsästettävää myös kuluttajille. Samalla maaseuduille saataisiin pysyviä työpaikkoja. (Metsäriistan elinympäristöjen hoito tuottaa elämyksiä, ruokaa ja liiketoimintaa 2014.)

5.3 Riistatalouden mahdollisuudet Suomessa

Riistatalouden mahdollisuuksia on tutkittu paljon viime vuosina. Tampereen ammatikorkeakoulussa on tehty YAMK- työ, jossa selvitettiin riistataloutta Euroopassa sekä Suomessa. Tutkimus tehtiin 2016- 2017 vuosina ja työ koostui ulkomaalaisille metsästäjille tehdystä kyselystä, jossa selvitettiin, kuinka halukkaita he olisivat tulemaan jahattiin Suomeen. Työssä oli analysoitu Suomen riistatalouden nykyistä tilannetta, selvitettiin riistayrittäjyyttä muualla Euroopassa, sekä etsittiin uusia mahdollisuuksia myös Suomen riistataloudelle. (Eklund 2017.)

Riistatalous ei työllistä Suomessa, niin kuin muut biotalouden alat. Esimerkiksi raaka-aineiden jatkojalostus luo työllisyyttä sekä lisä -arvoa maa- ja metsätalouden aloilla, riistataloudella ei ole Suomessa jatkojalostusta. (Mt.)

Suomessa riistatalouden tulot koostuvat suurimmalta osin hirvenlihasta. Metsästyskaudella 2016- 2017 kaadetuista hirvieläimistä saatiin noin 7,4 miljoonaa kiloa luullista lihaa eli kaadettujen hirvien määrä oli noin 90 000, ja ainoastaan hirven luullinen lihamäärä oli noin 6,26 miljoonaa kiloa. (Mt.)

Metsästystä pidetään Suomessa harrastustoimintana, ja tuotot riistanlihasta sekä metsästysseuralta ostettavista luvista jäävät seuralle. Maa- ja metsätaloudessa raaka-aineen eli esimerkiksi puun omistaja saa siitä korvauksen, huomataan että tilanne on poikkeava tässä suhteessa. Luonnossa vapaasti liikkuva ja elävä riista on ehkä vaikea nähdä kenenkään omaisuutena, mutta maanomistaja kuitenkin omistaa metsästysoikeuden alueella josta riistaa kaadetaan. (Mt.) Muissa Euroopan maissa metsästysvuokrasta kertyy maanomistajille tuottoa, ja se on heille yksi tulonlähde. (Lönngqvist 2011). Muissa maissa metsästäjät myyvät jahteja ja riistalihaa, jotta voisivat maksaa maanomistajille korvauksia riistan aiheuttamista vahingoista. Metsästäjät saavat esimerkiksi Ruotsissa korvausta suurriistan virka-apu työstä, kun taas Suomessa metsästäjät tekevät tätä, sekä muita talkootöitä ilman minkäänlaista korvausta. (Eklund 2017.)

Tehdyn tutkimuksen mukaan ulkomaalaiset metsästäjät ovat kiinnostuneita Suomalaisista riistalajeista. Riistatalous voisi olla myös Suomessa yksi tulonlähde. Jos riistalla olisi arvo, ja siitä saataisiin tuloja maanomistajille, se muuttuisi haitasta hyödykkeeksi. (Eklund, 2017).

5.4 Hirvieläimen arvo

Riistan taloudellinen hyödyntäminen voisi luoda maaseuduille lisää työllisyysmahdollisuuksia. Metsästyselämyksien taloudellinen hyödyntäminen on mahdollista, koska hirvieläimistä saatavia tuottoja voidaan tulouttaa ja jakaa eri sidosryhmien kesken. (Häyrynen & Wikström 2017.)

Riistan taloudellista arvoa on määritelty riistatalouden liiketoimintamallien aktivointihankkeessa, joka on toteutettu yhteistyössä Jyväskylän ammattikorkeakoulun ja Suomen riistakeskuksen toimesta. Myös palvelun tuottajien, metsästysseurojen ja maanomistajien näkökulmia on kuultu riistan taloudellisen arvon tulouttamisesta. Hirvieläinsaaliin arvoa on tutkittu valtakunnallisesti sekä alueellisesti. (Mt.)

Metsästyspalveluiden kysyntä on kasvussa

Metsästyspalveluiden kysyntä on kasvussa, koska metsästäjät haluavat harrastaa metsästystä monipuolisemmin ja eri ympäristöissä. Tähän kohderyhmään kuuluvat metsästäjät jotka eivät ole seuran jäseniä, sekä ulkomaalaiset metsästäjät. Metsästäjät ovat myös valmiita panostamaan harrastukseensa taloudellisesti. (Häyrynen & Wikström 2017.)

Metsästäjien metsästyshalukkuutta selvittävän Ruotsalaisen tutkimuksen mukaan elämysarvo oli noin 60 prosenttia ja liha- arvo oli noin 40 prosenttia riistan kokonaisarvosta, tämä pätee myös Suomessa. Eli hirvenmetsästyksen elämysarvo oli noin 100 miljoonaa euroa kun tarkastellaan viime metsästyskautta, ja hirvieläinmetsästyksen yhteenlaskettu kokonaisarvo oli noin 166 miljoonaa euroa. (Mt.)

Kaupallisessa metsästyksessä asiakkaat maksavat metsästyselämyksistä, joten tämän kautta riistasta saatavan elämysarvon muuttaminen tuloksi on täysin mahdollista.

Tuotto jakautuisi kaupallisissa metsästystapahtumissa maanomistajien, metsästysseurojen ja palvelun tuottajien kesken. (Mt.)

Kaupallisen metsästyksen mahdollisuudet ja hyödyt riista taloudelliseen hyödyntämiseen

Aikaisemmin kaupallisen metsästyksen arvoa ja tulouttamismahdollisuuksia ei olla pystytty arvioimaan, koska toteutusympäristön arviointiin ei ole ollut mallia. Riistatalouden liiketoimintamallien aktivointihankkeessa on kehitetty malli, jonka avulla kaupallisen metsästyksen toteutumismahdollisuuksia sekä alueiden arvoa pystytään arvioimaan. (Häyrynen & Wikström 2017.)

Ruotsissa riistasta saatavat tulot ovat osa monien tilojen toimeentuloa, kun taas Suomessa riistasta saatavaa taloudellista arvoa ei juurikaan tunnisteta (Häyrynen 2017). Maanomistajat saavat tuottoa metsästyselämyksien myynnistä myös Ahvenanmaalla (Sandblom 2004).

Uuden sukupolven metsästäjät kaipaavat myös ammattitaitoista ohjausta, sekä uusia metsästysmahdollisuuksia. Kaupallisten metsästyspalveluiden suosio on kasvussa, joten riistasta saatavat taloudelliset hyödyt luovat myös maanomistajille uudenlaisia mahdollisuuksia. (Häyrynen 2017.)

Jos ajatellaan, että riistasta saatavat tulot ylittäisivätkin riistan aiheuttamat kulut ja vahingot, olisi kyse metsien monikäytön kautta saatavasta tulosta. Alueen riistakannan määrä ja laatu, sekä metsästysalueen soveltuvuus kaupalliseen metsästyksen vaikuttaa saatavaan tulon määrään. (Mt.)

Parhaimmassa tapauksessa suunnitelmallisesti toteutettu kaupallinen metsästys voisi tukea hirvikannan verotusta sellaisilla alueilla, joiden metsästysseurojen jäsenten ikääntyminen tuottaa haasteita. Myynnin kohteena olisi elämys, ja riistanliha sivutuote. Riistasta saatavaa taloudellista arvoa voitaisiin tulouttaa maanomistajille, metsästysseuroille ja palvelun tuottajille. Metsästysympäristön pitää soveltua kaupalliseen metsästyksen riistakannaltaan, kooltaan ja maastoltaan. Tärkeitä seikkoja ovat myös alueen saavutettavuus, sijainti sekä metsästys- ja oheispalveluinfra. (Mt.)

Riistan tuoton jakamiseen pystytään hyödyntämään nykyajan karttasovelluksia, joilla pystytään määrittämään metsästysalueen tilakoot. Tilojen koot taas pystytään suhteuttamaan alueen kokonaispinta-alasta, joten riistasta saatava tulo voidaan jakaa tilakohtaisesti, jolloin hyödynnetty riista tuottaa arvoa kaikille maanomistajille. Maanomistajien lisäksi arvoa tulisi myös jakaa metsästysseuroille ja palvelun tuottajille, jotka mahdollistavat kaupallisen metsästyksen käytännön toteutuksen. (Mt.)

6 Tutkimuksen toteutus ja tulokset

Tutkimus on toteutettu keväällä 2018. Teemahaastattelut toteutettiin huhtikuussa. Haastateltavat olivat vanhempieni tuttavina, joten heitä oli tästä syystä helppo lähestyä. Teemahaastattelu testattiin kahdella haastateltavalla, mutta heidän vastauksiinsa ei ole käytetty tässä tutkimuksessa. Haastateltaville lähetettiin ennakoon materiaalia aiheesta, jotta he osasivat varautua siihen, mihin asioihin haastattelu liittyy. Teemahaastatteluja on toteutettu tätä tutkimusta varten viisi kappaletta, joista yksi toteutettiin puhelinhaastatteluna, koska haastateltava asui sen verran kaukana, joten haastattelu oli helpompi toteuttaa puhelimitse. Yksi haastattelu tehtiin kahvilassa, ja loput haastateltavien kotona. Kaikki haastattelut olivat yksilöhaastatteluja.

Haastateltavat olivat iältään 55- 64, heistä naisia oli kaksi ja miehiä kolme. Kaikki miehet harrastivat metsästystä itse, ja kaksi heistä kuului metsästysseuraan. Teemat olivat kaikille haastateltaville samat.

Ensimmäisessä teemassa käsiteltiin haastateltavien taustatietoja ja selvitettiin, metsästääkö haastateltava itse, kuinka paljon hän omistaa maata, missä alue sijaitsee ja onko metsästysoikeus vuokralla jollain seuralla?

Toinen teema oli tietoisuus riistan taloudellisesta arvosta, onko se tunnistettavissa? Jos on niin millä tavalla se on tunnistettu, ja onko riistan taloudellisen arvon hyödyntämistä ajateltu.

Kolmas teema oli suhtautuminen riistan taloudellisen arvon hyödyntämiseen. Hyviä puolia, haittoja, ja mielipiteitä tulojen jakamisesta sidosryhmien kesken.

Neljäs teema oli edellytykset riistan taloudelliselle hyödyntämiselle, eli kuinka toiminta tulisi järjestää.

Tulosten analysointi

Teemahaastattelut on litteroitu yleiskielelle, minkä jälkeen teksti on koodattu erottelemalla tekstistä teemat eri väreillä. Koodauksen jälkeen haastattelut on teemoiteltu haastatteluiden teemojen ja kysymysten mukaan. Tämän työn tutkimuskysymys on, mitkä ovat ne tekijät jotka koetaan haasteiksi riistan taloudellisessa hyödyntämisessä maanomistajan näkökulmasta. Jotta tutkimuskysymykseen voitaisiin vastata, aineisto on vielä tiivistetty niin, että siitä on nostettu esiin haasteita riistan taloudelliseen hyödyntämiseen.

Teemahaastatteluiden tulokset

Teemahaastattelu 1

Ensimmäisessä haastattelussa nousivat esiin lainsäädäntö, ja ovatko seurat valmiita luopumaan omista metsästysalueistaan sekä mahdollisesta saaliistaan. Nousi myös esiin, että metsästysharrastus on aktiivista ja koetaan metsästysseurojen sisäpiirijuttuna. Kysymyksenä esiin nousivat myös sesongit, metsästyskaudet ovat rajoitettuja, joten kuinka toimintaa voitaisiin harjoittaa ympärivuotisesti.

”Mutta niin, sanoisin että metsästysharrastuneisuus on sen verran aktiivista, että mää voisin kuvitella, että se on aika lailla niiden sisäpiirijuttu. Että se on sitte semmonen, että tavallaan näille kaupallisille pitäis löytää joku oma. Ikään kuin oma riistayhdistyksensä jossa he toimii.”

Teemahaastattelu 2

Toisessa haastattelussa haasteeksi koettiin alueiden koko. Koettiin että suurten alueiden omistajille riistasta voisi olla taloudellista hyötyä, mutta pienempien alueiden omistajille ei. Esiin nousi myös lainsäädännöllisiä ongelmia, kuten maanomistajien luvat, metsäteiden käyttö sekä vakuutukset, jonka palveluntuottaja tarvitsee mahdollisten vahinkojen varalta. Edellytyksenä taloudelliselle hyödyntämiselle olisivat kannan kestävyys ja että sitä olisi riittävästi, jotta olisi mistä metsästä. Toiminnan tulisi myös olla luvanvaraista.

”Suuren maa-alueen omistajalla voisi olla taloudellista hyötyä riistasta, mutta pienen maa-alueen omistajalla luultavasti ei.”

”On myös lainsäädännöllisiä ongelmia, kuten maanomistajan lupa, metsäteiden käyttö ja vakuutukset, joita palveluntuottaja tarvitsee mahdollisten vahinkojen varalta.”

Teemahaastattelu 3

Haastateltavalla oli aikaisemmin ollut tilallaan maatilamatkailua ja metsästysmatkailua. Haastattelu poikkesi muista niin, että haastateltavalla oli kokemusta riistan taloudellisesta hyödyntämisestä. Tilalla oli harjoitettu fasaanin metsästystä. Haastattelusta nousi esiin, että toiminnasta seuraa yllättäviä sivukuluja, joita ei ehkä tule ajatelleeksi, kuten paikkojen ja tilojen kuluminen. Sää myös vaikuttavat toimintaan. Fasaanin metsästys tapahtuu yleensä peltojen puinnin jälkeen, ja puinnit päättyivät viime vuonna vasta marraskuussa. Myös petojen tekemät lintutappiot koettiin haasteeksi toiminnassa. Yhteistyökumppaneiden kanssa oli myös ollut ongelmia, koska he toimivat omavaltaisesti eivätkä toimineet tilan ehdoilla. Liiketoiminta voisi toimia, jos yhteistyökumppanit hoitaisivat kaiken, eikä maanomistaja itse, ja maksaisivat maanomistajalle tilojen ja alueiden käytöstä tietyn summan.

”Siinä tulee semmosia sivu juttuja mitä ei yhtäkkiä arvaakaan, paikat kuluu, sitten kun pitäis paikat kuitenkin olla siistinä, erittäin siistinä ympäristössä, pitää niinkun imagoa yllä.”

”Siinä sää vaikuttaa, että sillä siihen on ne varapäivät ki laitettu, että jos on huono keli nii. Kumminki se alkaa vasta puuntien jälkeen, fasaanin metsästys varsinaisesti niin tota viime vuonna puinnit päätty marraskuussa, elikkä ei toimi ei.”

Teemahaastattelu 4

Haastattelusta nousi esiin, että metsästystä pidetään harrastuksena, josta maanomistaja ei saa korvausta. Riistan taloudellinen hyödyntäminen on varsinkin vanhemmalle

ikäpolvelle vieras ajatus. Haasteiksi koettiin, että esimerkiksi Jyväskylän seudulla on paljon asutusta ja metsä- alueet ovat suhteellisen pieniä. Haastateltava oli myös sitä mieltä, että Jyväskylän alueella riistakanta ei ehkä kestäisi, jos metsästys lisääntyisi. Pohjoisessa Keski-Suomessa voisi olla mahdollisuus tai Varsinais-Suomessa, siellä kantaa on enemmän. Haastattelusta nousi myös esiin se, minkälaisia tuhoja toiminnasta seuraisi taimikoille ja metsäautoteille- kestävätkö ne lisääntyvää ajoneuvoliikennettä. Pohdintaa aiheutti mahdolliset jäteongelmat, ovatko metsästäämään tulevat vieraat yhtä vastuuntuntoisia kuin metsästysseuran jäsenet. Edellytyksenä toiminnalle olisi se, että kantaa olisi riittävästi ja että paikallinen metsästysseura olisi toiminnassa mukana.

”Täällä varmaan on myöskin sekin, että ainakin nyt tässä Jyväskylän ympäristössä niin tässä on kuitenkin sitä asutusta niin paljon, että täällä ei niitä valtavia yhtenäisiä maa-alueita varmaan oo.”

”Ni jos sitä paljon lisääntys se metsästäjien määrä, mitä nyt on seurasakin jäseniä niin minkälaista tuhoon ne sitte aiheuttas. Onko ne niinku niin paneutuneita siihen metsästyksen, kun niinku tota ite seuarssa olevat joilla on hyvin tarkkaa se toiminta. Et sitte jos tulee joku semmone joka ei oo niin siinä seuratoiminnassa mukana, niin vaikka siinä ois niitä seuran jäseniä mukana. Sitte se, että sinne tulee määrällisesti paljon enemmän porukkaa, niin miettii sitte jo taimien osalta että miten taimille käy, kun metsässä on hoitamista paljon niin miten paljon niitä tulisi niitä tuhoja sitten tämän kautta, että siellä lisääntyis sitte tämä metsästäjien määrä.”

Teemahaastattelu 5

Maanomistajat tarjoavat metsästystä harrastusmahdollisuutena, eivätkä vanhemman polven maanomistajat ehkä hyväksy ajatusta tehdä bisnestä. Maanomistajat ovat usein ikääntyneitä, joille tällainen ajatus on vieras. Maanomistus yleensä periytyy, ja maanomistajat saattavat olla noin 80 vuotiaita ja suurin osa metsästäjistä plus 50 vuotiaita. Tässä haastattelussa nousi myös esiin se, että nykyinen riistakanta ei

kestä kasvavaa jahtia. Riistakanta pitäisi saada kasvamaan, jotta esimerkiksi kaupallisen metsästyksen palveluita voitaisiin harjoittaa. Haastateltava oli sitä mieltä, että metsästystä ei pystytä alueellisesti kasvattamaan niin, että maanomistaja voisi myydä sitä metsästystapahtumana. Myös maanomistajien yksittäiset vuokraamat alueet ovat suhteellisen pieniä, haastateltavankin maa-alueet ovat jakautuneet kahdelle eri seuralle. Ajatuksena nousi esiin, onko villisiasta tulossa meille uusi riistaeläin, joka voi olla hyvinkin haitallinen, ja olisiko sitä mahdollista hyödyntää taloudellisesti.

”Suurin osa metsästäjistä on sen plus 50, ja sitten taas nuorempi polvi, niin siellä erittäin vähän on maanomistajia siinä ikäryhmässä alle 50, koska maanomistus siirtyy yleensä aina perintönä.”

”Mitenkä tätä pystytään kasvattamaan, että maanomistajat pystyisivät rahoittamaan tätä hommaa tai saamaan siitä jotakin, törmätään näihin ongelmiin tässä, että sitä metsästystä ei pystytä kasvattamaan sillä alueella niin että maanomistajat pystyisivät myymään tätä metsästystapahtumana.”

7 Johtopäätökset

Haasteet joita tuloksista nousi esiin, olivat lainsäädäntö, eli luvat ja vakuutukset sekä metsästyslain säättämät metsästysajat. Kaikista haastatteluista nousi myös esiin alueiden koot, sekä riistakannan määrä. Koettiin, ettei riistaa voida taloudellisesti hyödyntää pienillä muutaman kymmenen hehtaarin alueilla, joissa riistaakaan ei ole riittävästi, jotta se kestäisi kasvavan jahdin. Tätä kun peilataan teoriaan niin, nykyajan karttasovellusten avullahan voidaan selvittää metsästysalueen tilakoot ja ne pystytään suhteuttamaan koko alueen pinta-alasta. Riistasta saatava tulo voitaisiin jakaa tilakohtaisesti pinta-alojen perusteella jokaiselle maanomistajalle. Ongelmana on se, ettei maanomistajilla ole tarpeeksi tietoa aiheesta eikä mahdollisuuksista joita riistan taloudelliseen hyödyntämiseen liittyy.

Haastatteluiden perusteella voidaan myös todeta, että riistan taloudellinen arvo on tunnistettavissa liha- arvona sekä metsästävien maanomitajien näkökulmasta metsästyksen liittyvien kulujen muodossa, kuten varusteet ja aseet, bensa kulut sekä riistan hoitoon liittyvät kulut, kuten ruokinta. Myös metsästyksen tuottama hyvinvointi on tunnistettavissa, mutta elämysarvoa ja sen tulouttamista ei oltu ajateltu. Elämysarvo tuntui varsin vieraalta käsitteeltä.

Yhtenä haasteena myös koettiin metsä- alueilla lisääntyvä liikkujien määrä siinä mielessä, että jäteongelmat sekä metsävahingot voivat kasvaa sen seurauksena, joiden korjaamiseen taas menee kuluja. Haasteena koettiin myös, että kestävätkö metsäautotiet kasvavaa liikennettä. Maanomistaja vastaa metsäautoteiden rakentamista, ja se on melko kallista. Jos ajatellaan että tuloja saataisiin niin paljon, että se korvaisi mahdolliset kulut, toiminta olisi kannattavaa. Maanomistajat kokevat kasvavat kulut haasteena, koska kokemusta tai takeita toiminnan kannattavuudesta heillä ei välttämättä ole.

Myös metsästysseurojen sekä maanomistajien ikä koettiin haasteena, siinä mielessä, että kuinka heidän ajatusmaailmaansa voitaisiin muuttaa, ja kuinka innokkaita he olisivat lähtemään kaupalliseen toimintaan mukaan. Myöskään nuoria maanomistajia ei ole paljoa, koska maanomistus siirtyy usein vasta perintönä. Maanomistajien sekä metsästysseurojen tietoisuutta riistan taloudellisen arvon hyödyntämisestä tulisi lisätä, jotta toiminta olisi mahdollista.

Voidaan päätellä, että riistan taloudellinen arvo jää suomessa lähes hyödyntämättä, koska tietoisuus ja mahdollisuudet käytännön toimivuudesta ja toteutuksesta eivät ole maanomistajien tietoisuudessa. Haastatteluista sai myös sen kuvan, että maanomistajilla heräsi paljon ajatuksia siitä, kuinka kulut ja työn määrä kasvaisi heidän osaltaan. Tämä tarkoittaa myös sitä, että sidosryhmien roolit ja yhteistyö eivät ole toiminnan osalta selviä.

8 Pohdinta

Kehittämisehdotukset

Jotta riistasta saatavaa taloudellista arvoa voitaisiin hyödyntää, uskon että kaikki osapuolet, etenkin maanomistajat ja metsästysseurat tarvitsisivat perehdytystä sekä käytännön ohjausta toiminnan toteuttamisesta. Nuorempi sukupolvi on varmasti enemmän selvillä riistan taloudellisen hyödyntämisen mahdollisuuksista, mutta koska maanomistajat sekä metsästysseurat ovat yleensä vanhempaa ikäpolvea, myös he tarvitsevat perehdytystä aiheeseen.

Myös joitakin lakimuutoksia varmasti tarvitaan, kuten lihan myyntiin liittyviä muutoksia, jotta sitä saataisiin helpommin myös kuluttajille. Myös metsästysaikoihin tarvittaisiin kaupallisen metsästyksen osalta jonkinlaista joustavuutta.

Riistan määrää olisi myös saatava kasvamaan, jotta kaupallista metsästystä voitaisiin harjoittaa liiketoimintana. Yksi vaihtoehto joka tulee mieleen voisi olla ”riistatarhat” joissa hoidetaan ja kasvatetaan riistaa. Esimerkiksi Ruotsissa tällaisia tarhoja on, ja niissä järjestetään metsästystä, koirankoulutusta ja erilaisia kursseja (Eklund 2017). Tällainen toiminta myös tukisi riistan taloudellista hyödyntämistä, ja loisi uusia työpaikkoja.

Tutkimuksen luotettavuus

Laadullisessa tutkimuksessa luotettavuus perustuu tutkijan omaan arviointiin, taas kvantitatiivisessa tutkimuksessa luotettavuus voidaan laskea. Tutkimuksen arviointiin käytetään reliabiliteettia ja validiteettia. Reliabiliteetilla tarkoitetaan tulosten pysyvyyttä, kun taas validiteetilla sitä, että tutkitaan oikeita asioita (Kananen 2017, 175).

Saturaatiolla eli kylläntymisellä voidaan mitata luotettavuutta. Tämä tarkoittaa sitä, että aineisto alkaa toistaa itseään ja mitään uutta tietoa ei löydy. Saturaation tarkka määrittäminen ja merkitys vaihtelee laadullisessa tutkimuksessa (Tuomi & Sarajärvi 2012). Teemahaastatteluja olisi tässä työssä tarvittu enemmän, jotta aineisto olisi saturoitunut. Aineistosta kuitenkin löytyi jonkin verran yhtäläisyyksiä, mutta ei kuitenkaan täydellisiä samankaltaisuuksia. Kananen (2017) mukaan kylläntyminen saavutetaan yli

kymmenellä haastattelulla. Aineiston laatu ja analyysin syvyys ovat kuitenkin laadullisen tutkimuksen tärkeimpiä tekijöitä.

Tähän työhön aineistoa saatiin viideltä haastateltavalta, ja kaikki asuivat Jyväskylän alueella. Aineistoa olisi voinut kerätä ympäri Suomea, koska alueelliset erot riistakannoissa ja metsästysalueiden koossa saattavat vaihdella alueittain. Aineistoa olisi myös voitu kerätä nuoremmilta maanomistajilta, koska heidän näkemyksensä aiheeseen voi olla täysin erilainen kuin vanhempien maanomistajien. Tutkimuksen toteuttamiseen jäi hyvin vähän aikaa, joten haastatteluja tehtiin vain viisi kappaletta.

Haastatteluista saatiin kuitenkin hyviä ja perusteltuja vastauksia ja luotua haastatteluvien kanssa hyviä keskusteluja aiheesta. Aineistosta nousi kuitenkin esiin maanomistajien kokemia haasteita riistan taloudellisessa hyödyntämisessä, joka olikin koko tämän työn tarkoitus. Sitä kuinka haasteet voitaisiin ratkaista pohdin jonkin verran, mutta se on syytä jättää asiantuntijoille, tai tulevia tutkimuksia varten.

Saman kaltainen tutkimus voitaisiin tehdä uudestaan laajempaan sekä ottaa tarkasteluun myös mukaan metsästysseurat ja palveluntuottajat.

Lähteet

- Eklund, T.a. 2017. Riistataloudessa on mahdollisuus osa 1. Viitattu 5.2.2018. <http://www.luonnonvarassa.fi/artikkelit/riistataloudessa-on-mahdollisuus-osa-1.html>
- Eklund, T.b. 2017. Riistataloudessa on mahdollisuus osa 2. Viitattu 5.2.2017. <http://www.luonnonvarassa.fi/artikkelit/riistataloudessa-on-mahdollisuus-osa-2.html>
- Elämystalous tulee - oletko valmis? 2016. Blogi. Viitattu 16.01.2018. <https://lasikatto.wordpress.com/2016/01/12/elamystalous-tulee-oletko-valmis/>
- Hirsjärvi, S. & Remes, P. & Sajavaara, P. 2009. Tutki ja kirjoita. Helsinki: Tammi.
- Hyvärinen, M. & Nikander, P. & Ruusuvuori, J. 2017. Tutkimushaastattelun käsikirja. Tampere: Vastapaino.
- Häyrynen, T. 2018. Riistan elämysarvon muuttaminen tuloksi, käytännön näkökulmia. Hirvieläinsaaliin arvo 2016, osa 2. Viitattu 14.1.2018.
- Häyrynen, T. 2017. Riistan taloudellinen arvo jää Suomessa usein tunnistamatta. Kolumni. Viitattu 6.2.2018. <http://www.aarrelehti.fi/kolumnit/vieraskolumni-riistan-taloudellinen-arvo-j%C3%A4%C3%A4-suomessa-usein-tunnistamatta-1.208240>
- Kananen, J. 2017. Laadullinen tutkimus pro graduna ja opinnäytetyönä. Jyväskylä: Jyväskylän ammattikorkeakoulu.
- Korvenranta, H. 2016. Metsästyksen Suomi- taloudellinen näkökulma. Opinnäytetyö AMK. Hämeen ammattikorkeakoulu, metsätalouden koulutusohjelma. Viitattu 20.1.2018. <http://urn.fi/URN:NBN:fi:amk-2016120519116>
- Lönnqvist, E. 2011. Jaktens inverkan på värdet i jord- och skogsbruksfastigheter. Viitattu 20.3.2018.
- Metsien monikäyttö. N.d. Viitattu 15.1.2018. <https://www.luke.fi/tietoa-luonnonvaroista/metsa/metsien-monikaytto/>
- Metsien monikäyttö. 2016. Viitattu 15.1.2018. <https://www.smy.fi/forest-fi/metsatietopaketti/metsien-monikaytto/>
- Metsäriistan elinympäristöjen hoito tuottaa elämyksiä, ruokaa ja liiketoimintaa. 2014. Viitattu 7.3.2018. <http://www.biotalous.fi/metsariistan-elinymparistojen-hoito-tuottaa-elamyksia-ruokaa-ja-liiketoimintaa/>
- Metsästäjän opas. 2017. Suomen riistakeskus.
- Palvelusta elämykseksi työkalut: teema, draama ja massaräätälöinti. N.d. Matkailualan tutkimus- ja koulutusinstituutti. Viitattu 12.1.2018. <http://matkailu.luc.fi/Tuotekehitys/Tyokaluja-/Tuotteistamiseen/Palvelusta-elamykseksi>
- Riistatalous. 2017. Suomen riistakeskus. Viitattu 17.01.2018. <https://riista.fi/riistatalous/>

Sandblom, M. 2004. Arrendenivåer för jakt i Sverige och jaktens monetära värde. Viitattu 20.3.2018.

Tarssanen, S. 2009. Elämystuottajan käsikirja. LEO lapin elämysteollisuuden osaamiskeskus. Viitattu 18.01.2018.

Tuomi, J. & Sarajärvi, A. 2012. Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi. 9. Laitos. Vantaa: Tammi

Wikström, M. 2017. Hirvieläin saalis ja sen arvo 2016. Viitattu 23.2.2018.

Wikström, M. & Häyrynen, T. 2017. Paljon lihaa ja elämyksiä. Hirvieläinsaaliin arvo osa 1. Metsästäjä lehti. Viitattu 13.12.2017

Liitteet

Liite 1. Teemahaastattelujen haastattelurunko

1. Haastateltavan taustatiedot

- ikä ja nimi:
- Paljonko omistaa maata ja missä?
- Metsästätkö itse?
- Onko metsästysoikeus/ maat vuokralla jollain seuralla?

2. Tietoisuus riistan taloudellisesta arvosta

- Onko riistasta saatava taloudellinen arvo tunnistettavissa?
- Millä tavalla se on tunnistettavissa?
- Oletko itse miettinyt riistasta saatavan taloudellisen arvon hyödyntämistä millään lailla?
- Miksi ei?

3. Suhtautuminen riistan taloudelliseen hyödyntämiseen

- Mitä hyviä puolia?
- Mitä huonoja puolia/ haittoja?
- Suhtautuminen yhteistyöhön maanomistajien, metsästysseurojen ja palveluntuottajien kesken, sekä tulojen jakamiseen

4. Edellytykset riistan taloudelliselle hyödyntämiselle

- Kuinka toiminta tulisi järjestää?
- ...niin että kaikki osapuolet myös hyötyisivät?